

บทที่ 4

เทศบาล

เทศบาล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เก่าแก่ที่สุดสำหรับประเทศไทยมีการจัดตั้งขึ้นครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งในครั้งนั้นกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการพัฒนาของสยามประเทศตามหลักการกระจายอำนาจซึ่งประชาชนชาวสยามในส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการในท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดในการพัฒนากิจการของเทศบาลนั้นจัดว่าเป็นรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ของไทยในระยะหลังๆ

4.1 ความเป็นมาของการเทศบาล

เทศบาลเป็นองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและเป็นองค์กรปกครองตนเองของประชาชนที่มีระดับของความเป็นประชาธิปไตยมาในรูปแบบหนึ่งถ้าหากจะกล่าวถึงวิวัฒนาการของการจัดตั้งเทศบาลของไทยแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเทศบาลมีกำเนิดมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ศิริ พรหมดี, 2548:69)

นับจากสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงเสด็จพระพาสไปยังประเทศต่างๆ ทั้งในประเทศในแถบทวีปยุโรปหรือแม้แต่ประเทศในภูมิภาคเดียวกับประเทศไทยพระองค์ทรงศึกษาและนำรูปแบบการบริหารราชการมาเพื่อความศิวิไลซ์ของสยามประเทศโดยทรงริเริ่มให้จัดตั้ง “การสุขาภิบาลกรุงเทพฯ” ขึ้นเป็นแห่งแรก

การปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะแรกกำเนิดขึ้นจาก “การยืมให้” (Devolution) ของรัฐแก่ประชาชนการริเริ่มการสุขาภิบาลเริ่มต้นขึ้นเป็นแห่งแรกในกรุงเทพมหานครเมืองหลวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์

การสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ได้เริ่มงานมาหลายปีแต่การจัดตั้งการสุขาภิบาลหัวเมืองยังไม่สามารถดำเนินการได้เช่นเดียวกับในกรุงเทพฯ เนื่องจากในเรื่องการบริหารสุขาภิบาลนั้น รัฐจะต้องเก็บภาษีจากราษฎรเพื่อใช้ในการบริหารราชการ แต่ราษฎรซึ่งยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่ท้องถิ่นจะได้รับฉะนั้น การสุขาภิบาลในหัวเมืองต่างๆ จึงจำเป็นต้องระงับไว้ก่อนด้วยราษฎรยังไม่รู้ยังไม่เข้าใจและยังไม่แลเห็นประโยชน์ ดังนั้นถ้าจะจัดโดยอุบายตั้งกฎหมายรัฐบาลบังคับให้จัดให้มีขึ้นก็คงจะจัดได้ แต่แลเห็นว่าการสุขาภิบาลจะสำเร็จได้ดีด้วยความพอใจและความนิยมของราษฎรยิ่งกว่าความบังคับของรัฐบาลจึงได้ระงับความคิดเรื่องนี้(อ้างในจักรกริช นรินดีผดุงการ, 2545:287)

ต่อมาใน ร.ศ.124(พ.ศ.2448)จึงมีการจัดตั้งการสุขาภิบาลขึ้นที่หัวเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งรู้จักกันว่า “สุขาภิบาลท่าฉลอม” ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหัวเมือง หรือ นอกเขตเมืองหลวงเป็นแห่งแรก ซึ่งกิจการสุขาภิบาลประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีด้วยความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งในด้านรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่น ที่ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน พ่อค้า แม่ค้าในตลาดท่าฉลอม

หน้าที่ที่กำหนดขึ้นสำหรับการสุขาภิบาลหัวเมืองท่าฉลอม มี 3 ประการ คือ

1. ซ่อมแซมและรักษาถนนหนทาง
2. จุดโคมไฟให้มีแสงสว่างในเวลาค่ำคืนเป็นระยะตลอดถนนในตำบลนั้น
3. จ้างลูกจ้างสำหรับกวาด ขนขยะมูลฝอย ของโสโครกในตำบลนั้นไปทิ้งเสีย(จักรกริช

นรรนิติผดุงการ,2545:286-287)

จากนั้นจึงได้มีการขยายการสุขาภิบาลไปยังหัวเมืองต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยมีการแบ่งหน้าที่ของสุขาภิบาลให้ชัดเจนมากขึ้น 4 ด้าน คือ (จักรกริช นรรนิติผดุงการ,2545:293)

1. ด้านการรักษาความสะอาดในท้องที่
2. ด้านการป้องกันและรักษาความไข้เจ็บในท้องที่
3. ด้านการบำรุงและรักษาทางไปมาในท้องที่
4. ด้านการศึกษาขั้นต้นของราษฎร

ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา คณะหนึ่งซึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการประชาภิบาล” ทำหน้าที่ศึกษางานกิจการสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่างๆ รวมถึงกิจการสุขาภิบาลในประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วย เพื่อทำรายงานประกอบการพิจารณา การจัดตั้งการประชาภิบาลหรือเทศบาล(สนธิ เตชานันท์,2519:24-25)แต่ยังมีทันได้ดำเนินการก็เกิดมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยกลุ่ม “คณะราษฎร”

พระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 เป็นกฎหมายการปกครองท้องถิ่นฉบับแรกที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะ
2. เพื่อที่จะเป็นสถาบันสอนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

เทศบาลตามกฎหมายในปี พ.ศ.2476 นี้แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ คือ สภาเทศบาล และ คณะเทศมนตรี ฝ่ายแรกทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาล(ส.ท.)มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขตนั้น นอกจากนี้ยังมีการจำแนกประเภทของเทศบาลออกเป็นเทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล จำนวนของสมาชิกสภาเทศบาลจำแนกออกเป็น 24,18 และ12คน ตามลำดับ (โกวิท พวงงาม,2553:107)ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติเทศบาลเรื่อยมาจนถึงจนปัจจุบันเป็นฉบับที่ 12 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ.2546

หลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งเทศบาลไว้ 3 ประการ ได้แก่ การจำแนกเทศบาลตามจำนวนและความหนาแน่นของประชาชนในท้องถิ่น การจำแนกตามความเจริญของท้องถิ่น โดยการพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ตามที่กำหนด รวมถึงไปถึงงบประมาณในการดำเนินการของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาได้จากความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นว่าจะสามารถพัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด(โกวิท พวงงาม,2553:108)

จากหลักเกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดไว้เกี่ยวกับการจัดตั้งเทศบาลสามารถนำมาสู่การจำแนกประเภทของเทศบาลได้ดังนี้

1. เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลซึ่งต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

- 1.1. เป็นท้องที่ที่มีความหนาแน่นของพลเมืองพอสมควร
- 1.2. มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป
- 1.3. มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้
- 1.4. รวมทั้งต้องได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นนั้น

สำหรับเทศบาลตำบลนั้นแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 2 เขตเลือกตั้ง(สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย,มปป:185)

2. เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบด้วยท้องที่ที่มีใช้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้นั้นต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

- 2.1. เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป
- 2.2. ราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร
- 2.3. มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้
- 2.4. มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

สำหรับเทศบาลเมืองนั้นแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง (สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย,มปป:185)

3. เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนครซึ่งต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้มีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้

- 3.1 เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป
- 3.2 ราษฎรอยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร
- 3.3 มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้
- 3.4 มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร

สำหรับเทศบาลนครนั้นแบ่งเขตเลือกตั้งออกเป็น 3 เขตเลือกตั้ง(สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย,มปป:185)

อย่างไรก็ตามท้องถิ่นใดที่มีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนคร ท้องถิ่นที่เป็นสุขาภิบาลอยู่แล้ว ให้ดำเนินการยกฐานะเป็นเทศบาลโดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งสมาชิกเป็นผู้เริ่มดำเนินการ

เทศบาลมีฐานะเป็นนิติบุคคล การยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลต้องตราพระราชกฤษฎีกาและในทำนองเดียวกันในการยุบเลิกเทศบาลต้องระบุวิธีการจัดทรัพย์สินไว้พระราชกฤษฎีกาด้วย

4.2 โครงสร้างเทศบาล

เทศบาลไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตาม จะประกอบ 2 องค์กร คือ

4.2.1 ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเรียกว่า สภาเทศบาล

4.2.2 ฝ่ายบริหาร หรือ คณะเทศมนตรี

ซึ่งแต่ละส่วนสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.2.1 ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเรียกว่า สภาเทศบาล

สภาเทศบาลทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งคอยควบคุมและตรวจสอบฝ่ายบริหารอันเป็นวิถีทางแห่งการถ่วงดุลอำนาจสภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายโดยมีวาระในการดำรงตำแหน่งได้คราวละ 4 ปีดังต่อไปนี้(พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 15:31-32)

1. สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 12 คน
2. สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 18 คน
3. สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 24 คน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดและยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

โดยผู้สมัครสมาชิกสภาเทศบาลต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สมัครรับเลือกตั้งมาเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปีนับถึงวันสมัครรับเลือกตั้งหรือได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดินหรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเวลาติดต่อกันสามปีที่สมัครรับเลือกตั้งและ
4. คุณสมบัติอื่นที่กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด

การดำรงตำแหน่งของสมาชิก

สมาชิกสภาเทศบาลให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 4 ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทนภายใน 45 วัน นับแต่วันที่ตั้งตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่วาระของสมาชิกสภาเทศบาลจะเหลืออยู่ไม่ถึง 180 วัน

ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาเทศบาลต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาเทศบาลและต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ในฐานะของผู้แทนของประชาชน นอกจากนี้จะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่เทศบาลเป็นคู่สัญญาหรือในกิจการที่กระทำให้แก่เทศบาลหรือที่เทศบาลจะกระทำ

การสิ้นสุดสมาชิกภาพ

สมาชิกสภาเทศบาลจะสิ้นสุดการเป็นสมาชิกภาพ ดังนี้

1. ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภาเทศบาล
 2. ตาย
 3. ลาออกโดยยื่นใบลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
 4. ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล
 5. ขาดประชุมสภาเทศบาล 3 ครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร
 6. สภาเทศบาลมีมติให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่าเป็นความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียหรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่เทศบาลหรือกระทำการอันเสื่อมเสียประโยชน์ของสภาเทศบาล มติให้สมาชิกสภาเทศบาลออกจากตำแหน่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนสมาชิกที่มีอยู่
 7. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง
- เมื่อมีกรณีสงสัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลผู้ใดสิ้นสุดลงตาม ข้อ 4 ข้อ 5 หรือข้อ 6 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวนและวินิจฉัยโดยเร็วในกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงตามให้ถือว่าเป็นการยุบสภาเทศบาล

การใช้อำนาจในสภาเทศบาล

ฝ่ายนิติบัญญัติของสภาเทศบาลซึ่งมีสมาชิกสภาเทศบาลที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน นอกจากนี้ยังมีตำแหน่งที่สำคัญที่ทำหน้าที่ในสภาเทศบาลดังนี้

1. ประธานสภาเทศบาล 1 ตำแหน่ง
2. รองประธานสภา 1 ตำแหน่ง

ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากสมาชิกสภาเทศบาลตามมติของสภาเทศบาลการดำรงตำแหน่งของประธานและรองประธานสภาเทศบาลนั้นสามารถอยู่ในตำแหน่งจนครบอายุของสภาเทศบาลหรือมีการยุบสภาเทศบาล

ประธาน และรองประธานสภาเทศบาลมีอำนาจดังนี้

1. ประธานสภาเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาเทศบาลให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาลโดยรองประธานสภาเทศบาล มีหน้าที่กระทำการแทนประธานสภาเทศบาลในเมื่อประธานสภาเทศบาลไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้
2. เมื่อประธานและรองประธานสภาเทศบาลไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกสภาเทศบาลเลือกตั้งกันเองเป็นประธานเฉพาะในคราวประชุมนั้น
3. ให้ประธานสภาเทศบาลเป็นผู้เรียกประชุมสภาเทศบาลตามสมัยประชุมและเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุมส่วนในกรณีที่ยังไม่มีประธานสภาเทศบาล หรือประธานสภาเทศบาลไม่เรียกประชุมตามกฎหมาย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุมและเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุม

การพ้นจากตำแหน่งของประธานและรองประธานสภาเทศบาลนั้นจะพ้นจากตำแหน่งได้จากกรณีต่อไปนี้

1. พ้นจากสมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาล
2. ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

กรณีที่ตำแหน่งประธานสภาเทศบาลหรือรองประธานสภาเทศบาลว่างลงให้สภาเทศบาลเลือกสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน 15 วันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง

อำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล

สำหรับอำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาลนั้นมีดังต่อไปนี้

1. สมาชิกมีสิทธิตั้งกระทู้ถามคณะผู้บริหารหรือเทศมนตรีเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่คณะผู้บริหารหรือเทศมนตรีมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าคำถามในบางประการยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของเทศบาล หรือ สามารถติดตามสอบถามในกรณีกิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของเทศบาลหรือประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนี้สมาชิกสภาเทศบาลจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่หรือคณะเทศมนตรีอาจเสนอต่อประธานสภาเทศบาลเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติในท้องถิ่นได้ และประกาศให้ประชาชนทราบ

2. สมาชิกสภาเทศบาลไม่ต่ำกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกที่อยู่ในตำแหน่ง มีสิทธิที่จะรวมกันทำคำร้องยื่นต่อนายอำเภอในกรณีแห่งเทศบาลตำบล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณีแห่งเทศบาลเมืองหรือเทศบาลนครว่า คณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีผู้ใดปฏิบัติการฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ หรือมีความประพฤติอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่งหรือแก่เทศบาลหรือแก่ราชการ เมื่อนายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ได้รับคำร้องนั้น ให้พิจารณาว่าจะสมควรเรียกประชุมสมาชิกสภาเทศบาลหรือไม่ ถ้าเป็นการสมควรก็ให้เรียกประชุมสมาชิกสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี เพื่อให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับคำร้องนั้นว่า สมควรจะส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยหรือไม่ เมื่อที่ประชุมมีมติอย่างใด ให้นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี

4.2.2 ฝ่ายบริหาร หรือ คณะเทศมนตรี

เทศบาลทุกประเภทจะต้องมีนายกเทศมนตรี ที่มีจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เทศบาลตำบล ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 2 คน
2. เทศบาลเมือง ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 3 คน
3. เทศบาลนคร ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกิน 4 คน

สำหรับเทศบาลเมืองที่มีรายได้จากการจัดเก็บปีละ 20 ล้านบาทขึ้นไปให้มีเทศมนตรีเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน

คุณสมบัติของนายกเทศมนตรี

ผู้สมัครในตำแหน่งนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

1. มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
2. มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง
3. สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าหรือเคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น
4. มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปีนับถึงวัน

สมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลในวันสมัครรับเลือกตั้งและได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้เทศบาลในปีที่สมัครหรือในปีก่อนปีที่สมัคร 1 ปี

การดำรงตำแหน่งของนายกเทศมนตรี

นายกเทศมนตรีดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้งและมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับแต่วันเลือกตั้ง เมื่อนายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ให้จัดให้มีการเลือกตั้งขึ้นใหม่ภายใน 45 วัน นับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่ง

นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามจำนวนดังต่อไปนี้

หลังการรับรองของคณะกรรมการการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการต้องแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ภายใน 30 วันนับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่งก่อนแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาล นายกเทศมนตรีต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาเทศบาลแต่หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งหากปล่อยไว้อาจกระทบต่อประโยชน์สำคัญของราษฎรหรือราชการ นายกเทศมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไปพลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้ นอกจากนี้นายกเทศมนตรีรายงานและแถลงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี

นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี หรือผู้ซึ่งนายกเทศมนตรีมอบหมายมีสิทธิเข้าประชุมสภาเทศบาลและมีสิทธิแถลงข้อเท็จจริงตลอดจนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของตนต่อที่ประชุมแต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

ภาพที่ 4.1. ภาพการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ
ที่มา: กองวิชาการและแผนงาน ประชาสัมพันธ์ เทศบาลเมืองจันทบุรี,ออนไลน์: เปิดดูเมื่อ 27
กุมภาพันธ์ 2556

อำนาจหน้าที่ของนายกเทศมนตรี

นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมาย เทศบัญญัติและนโยบาย
 2. สั่ง อนุญาตและอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล
 3. แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรี
 4. วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
 5. รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ
 6. ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาลและเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล
 7. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น
- นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรีต้องไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้
1. ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นใดในส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ การพาณิชย์ของเทศบาล บริษัทที่เทศบาลถือหุ้น หรือตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่นหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นเว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
 2. รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ เป็นพิเศษจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ การพาณิชย์ของเทศบาลหรือบริษัทที่เทศบาลถือหุ้น นอกเหนือไปจากที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ การพาณิชย์ของเทศบาลหรือบริษัทที่เทศบาลถือหุ้นปฏิบัติกับบุคคลในธุรกิจการงานตามปกติ

3. เป็นคู่สัญญาหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่ทำกับเทศบาลหรือการพาณิชย์ของเทศบาลหรือบริษัทที่เทศบาลถือหุ้น

การพ้นจากตำแหน่งของนายกเทศมนตรี

นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ดังนี้

1. ถึงคราวออกตามวาระ
2. ตาย
3. เมื่อมีการยุบสภาเทศบาล
4. ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
5. ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
6. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสอบสวนและสั่งให้ออกจากตำแหน่ง
7. ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตาม

กฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ในระหว่างที่ไม่มีนายกเทศมนตรี ให้ปลัดเทศบาลปฏิบัติหน้าที่ของนายกเทศมนตรีเท่าที่จำเป็นได้เป็นการชั่วคราวจนกว่านายกเทศมนตรีซึ่งได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

การพ้นจากตำแหน่งของรองนายกเทศมนตรี

รองนายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ดังนี้

1. นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
2. นายกเทศมนตรีมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง
3. ตาย
4. ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายกเทศมนตรี
5. ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
6. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสอบสวนและสั่งให้ออกจากตำแหน่ง

4.3 การบริหารงานในเทศบาล

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นเมืองหรือชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการกิจการในท้องถิ่นอย่างอิสระตามสมควรแต่เทศบาลยังคงต้องได้รับการกำกับดูแลจากองค์กรภาครัฐซึ่งเป็นราชการส่วนท้องถิ่น ดังนั้นการบริหารงานในเทศบาลจึงมี “สำนักปลัดเทศบาล” หรือส่วนราชการอื่นตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ในการบริหารงานเทศบาล

ในการบริหารงานในสำนักงานเทศบาลนั้นมีปลัดเทศบาล หรือ อาจมีรองปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างฯ รองจากนายกเทศมนตรีรวมทั้งและรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด หรือตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย

หน่วยงานต่างๆ ในเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 ได้กำหนดเรื่องโครงสร้างภายในของเทศบาลไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2553:114-115)

1. สำนักงานปลัดเทศบาล
2. ส่วนราชการอื่นตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

การกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักปลัดเทศบาลและส่วนราชการอื่นในข้างต้นให้เป็นไปตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทยโดยคณะกรรมการกลางเทศบาล(ก.ท.)ยังได้ประกาศกำหนดการแบ่งโครงสร้างส่วนราชการในเทศบาลให้เทศบาลมีการแบ่งส่วนราชการดังต่อไปนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. กองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งประกอบด้วย
 - 2.1 ส่วนราชการที่เป็นสำนักหรือกอง
 - 1) การคลัง
 - 2) การช่าง
 - 3) การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
 - 4) การศึกษา
 - 5) วิชาการและแผนงาน
 - 6) การประปา
 - 7) การแพทย์
 - 8) การช่างสุขาภิบาล
 - 9) สวัสดิการสังคม

2.2 หน่วยงานตรวจสอบภายใน

นอกจากนี้ในประกาศดังกล่าว ยังได้กำหนดรายละเอียดและหลักเกณฑ์ในการแบ่งส่วนราชการไว้เพิ่มเติม ดังนี้

1. เทศบาลอาจเปลี่ยนแปลงส่วนราชการต่างๆ(ที่เป็นสำนักหรือกอง)ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสมของเทศบาล ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานเทศบาล(ก.ท.จ.) และต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของคณะกรรมการกลาง เทศบาลกำหนด(ก.กลาง เทศบาล)
2. สำนักปลัดเทศบาลมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับราชการทั่วไปของเทศบาล และราชการที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนัก กอง หรือส่วนราชการใดในเทศบาลโดยเฉพาะ
3. สำนัก กอง หรือ ส่วนราชการให้มีหน้าที่ตามที่เทศบาลกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานเทศบาล(ก.ท.จ.)
4. การแบ่งส่วนราชการภายใน สำนักปลัด สำนัก กอง หรือส่วนราชการให้กำหนดเป็นประกาศเทศบาลโดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการเทศบาล(ก.ท.จ.)

5. การจัดตั้ง การปรับปรุง การรวมหรือยุบส่วนราชการ ให้เทศบาลพิจารณาเสนอความเห็นและพิจารณาอัตรากำลัง การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกันแล้วเสนอต่อคณะกรรมการพนักงานเทศบาล พิจารณาให้ความเห็นชอบ

ภาพที่ 4.2. ภาพโครงสร้างหน่วยงานต่างๆ ในเทศบาล

ในกรณีที่นายกเทศมนตรีไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองนายกเทศมนตรีตามลำดับที่นายกเทศมนตรีจัดไว้เป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีรองนายกเทศมนตรีหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาราชการแทน

อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่นายกเทศมนตรีจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือคำสั่งใด หรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือคำสั่งนั้นหรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนั้นไม่ได้กำหนดในเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น นายกเทศมนตรีอาจมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองนายกเทศมนตรีเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนนายกเทศมนตรีก็ได้ แต่ถ้ามอบให้ปลัดเทศบาลหรือรองปลัดเทศบาลปฏิบัติราชการแทนให้ทำเป็นคำสั่งและประกาศให้ประชาชนทราบ

4.4 หน้าที่ของเทศบาล

เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติหรือหน้าที่บังคับให้ปฏิบัติและอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ นอกจากนั้นยังมีอำนาจตามที่กฎหมายเฉพาะอื่นๆกำหนดทั้งยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลในฐานะระดับต่างๆ ไว้ เช่น เทศบาลตำบลเทศบาลเมืองและเทศบาลนครไว้แตกต่างกันโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.1 หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามฐานะของเทศบาล

ประเภทของเทศบาล	ภารกิจหน้าที่
<p>เทศบาลตำบล (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 50:43)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ 2. รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 4. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 5. ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม 6. ส่งเสริมการพัฒนาศตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ 7. บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
<p>เทศบาลตำบล (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 50:43)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล 2. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
<p>เทศบาลเมือง (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496มาตรา 53:44)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลตำบลตามข้อ 1-8 และมีหน้าที่เพิ่มอีกดังนี้ 2. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 3. ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 4. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ 5. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 6. ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ 7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น
<p>เทศบาลนคร (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496มาตรา 56:45)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลเมืองตามข้อ 1-8 และมีหน้าที่เพิ่มอีก ดังนี้ 2. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 3. กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข 4. การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถานบริการอื่น

ตารางที่ 4.1 (ต่อ) หน้าที่บังคับหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามฐานะของเทศบาล

ประเภทของเทศบาล	ภารกิจหน้าที่
	5. จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม 6. จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ 7. การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง 8. การส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยวกิจการอื่น ๆ ตามมาตรา 54

ตารางที่ 4.2 อำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

ประเภทของเทศบาล	ภารกิจหน้าที่
เทศบาลตำบล (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496มาตรา 51:43)	1. ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3. ให้มีตลาดท่าเทียบเรือและท่าข้าม 4. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 6. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ 7. ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 9. เทศพาณิชย์
เทศบาลเมือง (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496มาตรา 54:44)	1. ให้มีตลาดท่าเทียบและท่าข้าม 2. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 3. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 4. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 5. ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล 6. ให้มีการสาธารณสุขการ 7. จัดทำกิจกรรมซึ่งจำเป็นเพื่อสาธารณสุข 8. จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา 9. ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา

ตารางที่ 4.2 (ต่อ) อำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

ประเภทของเทศบาล	ภารกิจหน้าที่
	10. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ,สวนสัตว์และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 11. ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น 12. เทศพาณิชย์
เทศบาลนคร (พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตรา 57:45)	มีหน้าที่เดียวกับเทศบาลเมืองตาม ข้อ 1-12

หน้าที่ของเทศบาลที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด เทศบาลจะสามารถกระทำได้อีกต่อเมื่อไม่มีกฎหมายอื่นๆ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานอื่นๆ อีก หน้าที่ของเทศบาลถูกจำกัดไว้ แม้กฎหมายเทศบาลจะกำหนดให้เทศบาลทำหน้าที่นั้นได้ แต่ถ้ามีกฎหมายอื่นกำหนดเป็นอย่างอื่น เทศบาลก็ไม่อาจทำหน้าที่ดังกล่าวตามที่กฎหมายเทศบาลกำหนดได้หรือกระทำได้อีกด้วยข้อจำกัดตามที่กฎหมายอื่น ๆ กำหนดเท่านั้น

เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

1. ตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
2. จัดทำแผนพัฒนาในพื้นที่เทศบาล
3. ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
4. อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496
5. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและบำรุงรักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

นอกจากนี้เทศบาลสามารถจัดทำกิจการที่เป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เมื่อได้รับความยินยอมหรือร้องขอจากราชการส่วนท้องถิ่นอื่นอีกทั้งยังสามารถให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่น โดยเรียกค่าบริการได้ โดยตราเป็นเทศบัญญัติแต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาเทศบาล นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัดเสียก่อน

งบประมาณและการคลัง

รายได้และงบประมาณของเทศบาล มีดังนี้ต่อไปนี้เป็นพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 มาตรา 66) เทศบาลในปัจจุบันมีแหล่งรายได้สำคัญ 3 ด้าน อันได้แก่

1. ภาษี อากร ค่าธรรมเนียมและค่าปรับต่างๆ ทั้งที่เทศบาลจัดเก็บเองหรือรัฐบาลจัดเก็บให้แล้วส่งคืนให้กับเทศบาล หรือ ภาษีที่รัฐบาลแบ่งสัดส่วนให้ เป็นต้น
2. รายได้จากเงินอุดหนุน ซึ่งแบ่งเป็นเงินอุดหนุนทั่วไป และเงินอุดหนุนเฉพาะ
3. รายได้จากกิจการอื่นๆ ของเทศบาลเอง เช่น โรงรับจำนำ กิจการเทศพาณิชย์ เป็นต้น

4.5 บทสรุป

เทศบาลเป็นองค์การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและเป็นองค์กรปกครองตนเองของประชาชนที่มีระดับของความเป็นประชาธิปไตยอีกรูปแบบหนึ่ง วิวัฒนาการของการจัดตั้งเทศบาลของไทย ครั้งแรกเกิดขึ้นในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ต่อมาได้มีการจัดตั้งกิจการ“สุขาภิบาลกรุงเทพฯ” และจัดตั้งสุขาภิบาลหัวเมืองขึ้นที่“ท่าฉลอม”จ.สมุทรสาคร โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน พ่อค้า แม่ค้าในตลาด มาเป็นคณะกรรมการดำเนินกิจการสุขาภิบาล ในปัจจุบันเทศบาล แบ่งเป็น เทศบาลตำบล เทศบาลเมืองและเทศบาลนคร มี 2 องค์ประกอบได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งเรียกว่า“สภาเทศบาล”มีหน้าที่ตั้งกระทุ่ถามคณะผู้บริหารหรือเทศมนตรีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่และติดตามสอบถามในกรณีกิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของเทศบาลหรือประชาชนในท้องถิ่น และ ฝ่ายบริหารหรือคณะเทศมนตรี มีหน้าที่ในการบริหารกิจการเทศบาล นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เทศบาลในปัจจุบันสามารถจำแนกออกได้ 3 ประเภทคือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร การจัดตั้งเทศบาลแต่ละประเภทมีเกณฑ์ในการจัดตั้งที่แตกต่างกันกล่าวคือ การขนาดพื้นที่ จำนวนประชากร รวมถึงรายได้จากการจัดเก็บของแต่ละเทศบาลมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง นอกจากนี้เทศบาลยังมีหน่วยงานที่จะบริหารกิจการสาธารณะคือ “สำนักปลัดเทศบาล”หรือส่วนราชการอื่นตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่ในการบริหารงานภายในเทศบาลให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน

แบบฝึกหัดบทที่ 4

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงเปรียบเทียบความแตกต่างของการบริหารกิจการของเทศนคร เทศบาลเมือง และเทศบาลตำบล
อำนาจในการตราเทศบัญญัติเป็นอำนาจของฝ่ายใด
2. จงอธิบายบทบาทหน้าที่ของเทศบาลพร้อมทั้งและยกตัวอย่างบทบาทหน้าที่ (กิจกรรม)
มาอย่างน้อย 1 ตัวอย่าง
3. จงยกตัวอย่าง หน่วยงาน บุคคล ตำแหน่ง ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลเทศบาลพร้อมทั้งอธิบายว่า
การหน่วยงาน บุคคล หรือ ตำแหน่ง ทำเช่นนั้นได้เพราะเหตุใด
4. สุขาภิบาลแห่งแรกของไทย ได้แก่
5. สุขาภิบาลหัวเมืองแห่งแรกของไทย ได้แก่
6. สุขาภิบาลหัวเมือง มีหน้าที่อะไรบ้าง
7. การประสบความสำเร็จของสุขาภิบาลของประเทศไทยในระยะแรกทำให้เกิดการขยายกิจการ
สุขาภิบาลออกไปตามหัวเมืองต่าง ๆ มากขึ้น หน้าที่ที่เพิ่มขึ้นนั้นประกอบไปด้วยเรื่องใดบ้าง
8. จงอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของเทศบาลตำบล
9. จงอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของเทศบาลเมือง
10. จงอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของเทศบาลนคร

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การปกครองท้องถิ่นไทย เอกสารตำราหลักวิชา การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทย(Thai Local Politics and Government). กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส (1989)จำกัด.
- ภาพการประชุมหัวหน้าส่วนของเทศบาล.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: กองวิชาการและแผนงาน ประชาสัมพันธ์เทศบาลเมืองจันทบุรี <http://www.facebook.com/tessaban.muangchan> . 27 กุมภาพันธ์ 2556
- ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 124 ก . (2546). พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496. สถาบันพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (มปป.). เอกสารประกอบการศึกษาอบรมและสัมมนา หลักสูตรประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล. (มปท.)
- สนธิ เตชานันท์. (2519). แผนพัฒนาการเมืองไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเชชม.